

ถอดบทเรียนการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการแก้ไขปัญหา
ความยากจนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
พื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น
Lessons Learned from People Participation in
Poverty Reduction based on Sufficiency Economy Philosophy,
a case study of Nai-Mueang Sub-District,
Wiang-Kao District, Khon Kaen Province

ผศ.ดร.ศิวัช ศรีโกคางกุล, อาจารย์ยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว

Asst.Prof.Dr.Siwach Sripokangkul, Yutasat Norkaew

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อาจารย์ประจำ โปรแกรมวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สำนักวิชาบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

บทคัดย่อ

“ความยากจน” เป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญที่สังคมไทยประสบพบเจอมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งมีอัตราของคนยากจนโดยเฉลี่ยปรากฏชัดมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่นๆ ของประเทศ อย่างไรก็ตาม การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจะดำเนินการเพียงแค่ภาครัฐฝ่ายเดียวย่อมไม่บังเกิดผลสำเร็จ จากประเด็นที่กล่าวมา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาภายในภูมิภาคที่มีองค์ความรู้จากศาสตร์ต่างๆ อย่างสหวิทยาการ ได้เล็งเห็นปัญหาความไม่เป็นธรรมของสังคมที่เกิดขึ้น จึงได้จัดทำ “โครงการแก้ไขปัญหาความยากจนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง” ขึ้นมา เพื่อตอบโจทย์สังคม ภายใต้ร่มเงาใหญ่ของ “โครงการแก้ไขปัญหาสาธารณสุขและการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม” ที่ได้มีการจัดทำไว้เป็นโครงการหลัก อย่างไรก็ตาม การดำเนินโครงการจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเป็นสำคัญ ดังนั้น บทความวิจัยเรื่องนี้ จึงมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนและศึกษาลักษณะของอิทธิพลที่ส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการต่างๆ การลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก และสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมพร้อมกับประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมในโครงการ

ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน แบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ ดังนี้ ๑) การเข้าร่วมโดยไม่มีเงื่อนไข ๒) การเข้าร่วมโดยผ่านการคัดเลือกจากหน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละยุทธศาสตร์ ๓) การเข้าร่วมจากการชักนำของผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชน สำหรับลักษณะของอิทธิพลที่ส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน วิเคราะห์ออกมาได้ ๓ ประการ คือ ๑) การเผชิญหน้ากับปัญหาความยากจนของประชาชนในท้องถิ่น ๒) กระบวนทัศน์ของประชาชนในการพึ่งพาความช่วยเหลือจากบริบทภายนอกอยู่เป็นนิจ ๓) การสร้างมนต์เสน่ห์และความเชื่อมั่นในโครงการของผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, โครงการแก้ไขปัญหาความยากจนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

“Poverty” is a part of facing crucial problems in Thai society for long time, particularly in the Northeastern of Thailand. Obviously, its poverty rate evidence is highly seen compared to others regions in Thailand. However, only government itself cannot achieve for the poverty reduction goals. Khon Kaen University as a regional academic institute which employs multi-disciplinarians has seen through injustice issues in society. Accordingly, project called “Poverty Reduction based on Sufficiency Economy Philosophy” has been initiated for social resolution. This is a sub-project under the host program named “Public Health and Education Resolutions in the Northeastern Thailand toward Social Disparity Reduction”. Nevertheless, whether project implementation success or not, people participation is a key factor for driven. Hence, this article significantly aims to scrutiny model of people participation and to study influent characteristics that factor people to involve in poverty reduction based on Sufficiency Economy Philosophy in Wiang-Kao District, Khon Kaen Province. Methodology used is a qualitative research throughout relevant academic documents study, in-depth interview, and participatory observation.

Resulting, there are two key findings found. Firstly, people participation model can be categorized into three detailing types as 1) conditional participation, 2) relevant authorities which directly respond to their officially strategic responsibilities, as selected participation, and 3) local administrative boards and leaders have appointed through,

as appointed participation. Secondly, there are three kinds of influent characteristics classified as 1) poverty situation existing to be faced by local people 2) people paradigm on relying external assistance, and 3) conceptual creation and its belief of local leaders and administrators' structural mechanism.

Keywords: People Participation, Poverty Reduction based on Sufficiency Economy Philosophy

บทนำ

“ความยากจน” เป็นปัญหาที่มีการกระจายตัวเป็นวงกว้างในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ภาคอีสาน) ซึ่งปรากฏว่ามีคนยากจนมากที่สุดในประเทศเมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่นๆ^๑ โดยพิจารณาได้จากสัดส่วนของคนยากจนภายในประเทศจากภูมิภาคต่างๆ เรียงตามลำดับดังนี้

- ๑) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ภาคอีสาน) มีสัดส่วนคนจนร้อยละ ๔๓.๙
- ๒) ภาคเหนือ มีสัดส่วนคนจนร้อยละ ๒๘.๑
- ๓) ภาคกลางและภาคตะวันตก มีสัดส่วนคนจนร้อยละ ๑๔.๒
- ๔) ภาคใต้ มีสัดส่วนคนจนร้อยละ ๑๓.๗^๒

รัฐบาลภายใต้การนำของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๕๗ (ก่อนการรัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช.) ได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นอย่างมาก โดยได้ออกนโยบายต่างๆ อาทิ นโยบายพักชำระหนี้, กองทุนหมู่บ้าน, OTOP, บ้านมั่นคง, ประกันรายได้, โฉนดชุมชน, กองทุนสวัสดิการชุมชน ฯลฯ เพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในระดับรากหญ้าของประเทศไทย^๓

^๑ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากร อนุกรมใหม่ จำแนกตามภาคและจังหวัด พ.ศ. ๒๕๓๘-๒๕๕๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, ๒๕๕๓), หน้า ๑.

^๒ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, แบบเสนอโครงการพัฒนาโมเดลตำบลประกอบการนำเสนอของงบประมาณโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มหาวิทยาลัยขอนแก่น พื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น ปีงบประมาณ ๒๕๕๘, (ขอนแก่น : เอกสารโครงการมหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๗), หน้า ๑.

^๓ สาธิตา ภูทำนอง และคณะ, บทบาทของมหาวิทยาลัยขอนแก่นในโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง, (อุบลราชธานี : รวมบทความและงานวิจัย (proceedings) การประชุมรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ ๑๔ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ๒๕๕๖), หน้า ๙๓๕.

กระนั้นก็ตาม แม้ว่าภาคส่วนต่างๆ จะได้รับและนำแนวนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคการปกครองท้องถิ่น ก็ยังไม่อาจจะสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้นภายในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง หากแต่เป็นการบรรเทาปัญหาให้เบาบางลงมาเพียงเบื้องต้นเท่านั้น ดังนั้น รัฐบาลจึงได้มอบหมายให้มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งเป็นองค์กรการศึกษาระดับภูมิภาคที่มีชื่อเสียงทางด้านองค์ความรู้ อันประกอบไปด้วยผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและความชำนาญจากด้านศาสตร์ต่างๆ อย่างมากมาย อาทิ ทางด้านเกษตรกรรม วิศวกรรมศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ วิทยาการจัดการ ตลอดจนรัฐประศาสนศาสตร์ เป็นต้น ดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยนำองค์ความรู้เหล่านั้นมาบูรณาการร่วมกัน ซึ่งรัฐบาลคาดหวังว่าสหวิทยาการต่างๆ ดังที่กล่าวมา จะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนได้^๔

นอกจากนี้ จุดมุ่งหมายสำคัญของรัฐบาล คือ ต้องการให้มหาวิทยาลัยขอนแก่นดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน โดยจัดสรรงบประมาณให้ปีละ ๒๐ ล้านบาท รวมระยะเวลา ๕ ปี เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น ๑๐๐ ล้านบาท เพื่อให้ศึกษา วิเคราะห์ และเสนอความรู้จากศาสตร์ต่างๆ เชิงบูรณาการ ตลอดจนแก้ไขปัญหาในเรื่องความเป็นธรรมที่เกิดขึ้นของสังคม โดยได้น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาปรับใช้กับโครงการนี้ และมุ่งหวังว่าแนวคิดดังกล่าวจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนภายในท้องถิ่น^๕

ดังนั้น มหาวิทยาลัยขอนแก่นจึงได้จัดทำ “โครงการแก้ไขปัญหาสาธารณสุขและการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม” ขึ้นมา เพื่อตอบโจทย์ของสังคมในเรื่องความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้น โดยได้แบ่งโครงการย่อยออกเป็น ๔ โครงการ ได้แก่

- ๑) โครงการแก้ไขปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ๒) โครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ๓) โครงการเสริมไอโอทีเสริมไอคิว
- ๔) โครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง^๖

^๔ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, โครงการแก้ไขปัญหาสาธารณสุขและการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม, (ขอนแก่น : เอกสารโครงการมหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๕), หน้า ๒.

^๕ สาธิญา ภูทำนอง และคณะ, บทบาทของมหาวิทยาลัยขอนแก่นในโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง, (อุบลราชธานี : รวมบทความและงานวิจัย (proceedings) การประชุมรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ ๑๔.อุบลราชธานี: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ๒๕๕๖), หน้า ๙๓๕.

^๖ ภิญญาวิวัฒน์ วัฒนโรจน์ดำรง, บทบาทของวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่มีต่อโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น, (ขอนแก่น : วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๘), หน้า ๕.

ทั้งนี้ โครงการย่อยที่มีความโดดเด่นจากโครงการหลักดังที่กล่าวมา คือ “โครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง” เนื่องจากการแก้ไขปัญหาคความไม่เป็นธรรมที่ปรากฏอยู่ในสังคมเป็นวงกว้างและเกิดขึ้นกับประชาชนภายในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ภาคอีสาน) ของประเทศไทย โดยวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรในกำกับของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้รับมอบหมายให้นำโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนฯ ดังกล่าว ไปดำเนินการให้ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหวังที่ต้องการ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของท้องถิ่นให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยองค์ความรู้เชิงบูรณาการจากศาสตร์ต่างๆ เพราะว่าปัญหาคความยากจนไม่ได้เกิดขึ้นจากการขาดแคลนทุนทรัพย์ (เงิน) เมื่อเป็นเช่นนั้น ทุนทรัพย์ (เงิน) จึงไม่อาจแก้ไขปัญหาคความยากจนได้ แต่การเรียนรู้ปัญหา ระบบการจัดการ รวมถึงการพัฒนาที่เกิดขึ้น ทั้งในระดับครอบครัวและระดับชุมชน จะเป็นหนทางที่สำคัญ ซึ่งจะบ่งชี้ได้ว่าปัญหาคความยากจนจะมีวิธีการแก้ไขอย่างไรให้มีความเหมาะสมในแต่ละท้องถิ่น^๗

อนึ่ง หลังจากวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่นได้รับโครงการดังกล่าวเข้ามาอยู่ในความรับผิดชอบแล้ว จึงได้พิจารณาคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินโครงการ โดยได้เลือกพื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น ๑๕ หมู่บ้าน แต่ได้คัดเลือกจนเหลือพื้นที่เป้าหมายที่ประสบปัญหาคความยากจนอย่างแท้จริงเพียง ๓ หมู่บ้าน ได้แก่ (หมู่ที่ ๘) บ้านแดง, (หมู่ที่ ๑๑) บ้านหนองคอง, และ (หมู่ที่ ๑๕) บ้านหนองคู^๘

อย่างไรก็ดี การดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนฯ จะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น นอกจากการหยิบยื่นความช่วยเหลือจากภาครัฐแล้ว ย่อมขึ้นอยู่กับความร่วมมือของภาคประชาชนเป็นสำคัญด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ พิจารณาได้จากการนำแนวทางต่างๆ ที่ภาครัฐมอบให้ไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดความยั่งยืนได้มากน้อยเพียงใด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนและอิทธิพลต่างๆ ที่ส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดทฤษฎีที่เหมาะสมและนำมาเป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติของภาคประชาชนต่อไป

^๗ ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความจน จังหวัดขอนแก่น, คู่มือแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหาคสังคมและความยากจนจังหวัดขอนแก่น, (ขอนแก่น : ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความจน, ม.ป.ป.), หน้า ๑๐.

^๘ ภิญญาวิวัฒน์ วัฒนโรจน์ดำรง, บทบาทของวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่มีต่อโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น, (ขอนแก่น : วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๘), หน้า ๖.

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการแก้ไขปัญหามลพิษตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น
๒. เพื่อศึกษาลักษณะของอิทธิพลที่ส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการแก้ไขปัญหามลพิษตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น

วิธีการวิจัย

บทความนี้ใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการต่างๆ การลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก และสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมพร้อมกับประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมในโครงการ ซึ่งสรุปรายละเอียดการเก็บข้อมูลต่างๆ ได้ ดังนี้

๑. การศึกษาจากเอกสารวิชาการ งานวิจัยนี้ให้ความสำคัญกับการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ได้แก่ เอกสารของทางราชการ งานวิชาการ วิทยานิพนธ์ รายงานการศึกษาอิสระ และข่าวสารจากหนังสือพิมพ์

๒. การลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างสำคัญที่ผู้วิจัยเลือกสัมภาษณ์ในครั้งนี้ คือ คณาจารย์มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการของพื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น จำนวนรวม ๗ ท่าน ได้แก่

- ๑) ผู้รับผิดชอบด้านเกษตรและความมั่นคงทางด้านอาหาร
- ๒) ผู้รับผิดชอบด้านเกษตรและความมั่นคงทางด้านอาหาร
- ๓) ผู้รับผิดชอบด้านองค์กรชุมชนและด้านสวัสดิการชุมชน
- ๔) ผู้รับผิดชอบด้านองค์กรชุมชน
- ๕) ผู้รับผิดชอบด้านสวัสดิการชุมชน
- ๖) ผู้รับผิดชอบด้านสุขภาพชุมชน
- ๗) ผู้รับผิดชอบด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

รวมทั้ง บุคคลจากองค์กรหน่วยงานภายนอกที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการของพื้นที่ตำบลในเมือง และบุคคลในพื้นที่ จำนวนรวม ๑๙ ท่าน ได้แก่

- ๑) นายกเทศมนตรีตำบลในเมือง
- ๒) ผู้อำนวยการกองช่างเทศบาลตำบลในเมือง
- ๓) เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองเทศบาลตำบลในเมือง
- ๔) นักสังคมสงเคราะห์เทศบาลตำบลในเมือง

- ๕) เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเวียงเก่า
- ๖) เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการชุมชนสถาบันพัฒนาชุมชน (องค์การมหาชน)
- ๗) เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการชุมชนสถาบันพัฒนาชุมชน (องค์การมหาชน)
- ๘) ผู้ใหญ่บ้าน (หมู่ที่ ๑๑) บ้านหนองคอง
- ๙) ผู้ใหญ่บ้าน (หมู่ที่ ๑๕) บ้านหนองคู
- ๑๐) ประชาชนชาวบ้าน (หมู่ที่ ๑๕) บ้านหนองคู
- ๑๑) ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและตัวแทนเกษตรกร (หมู่ที่ ๘) บ้านแดง
- ๑๒) สมาชิกกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและตัวแทนเกษตรกร (หมู่ที่ ๘) บ้านแดง
- ๑๓) ตัวแทนเกษตรกร (หมู่ที่ ๘) บ้านแดง
- ๑๔) ตัวแทนเกษตรกร (หมู่ที่ ๘) บ้านแดง
- ๑๕) ตัวแทนเกษตรกร (หมู่ที่ ๑๑) บ้านหนองคอง
- ๑๖) ตัวแทนเกษตรกร (หมู่ที่ ๑๕) บ้านหนองคู
- ๑๗) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (หมู่ที่ ๑๕) บ้านหนองคู
- ๑๘) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (หมู่ที่ ๑๕) บ้านหนองคู
- ๑๙) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ตำบลในเมือง
อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น

๓. สังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมพร้อมกับประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมในโครงการ
 เนื่องด้วยผู้วิจัยทั้ง ๒ คน เป็นผู้ช่วยและผู้ประสานงานโครงการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ ของวิทยาลัย
 การปกครองท้องถิ่น จึงได้มีโอกาสดูพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ ทั้งในนามส่วนตัวและไปปฏิบัติหน้าที่ประสานงาน
 ตามการมอบหมายของคณะอนุกรรมการในยุทธศาสตร์ต่างๆ ในช่วงระยะเวลาของการลงพื้นที่ ดังนั้น
 ทำให้ผู้วิจัยได้สังเกตการณ์ถึงรูปแบบการพัฒนาและการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในพื้นที่เป้าหมายได้อย่าง
 เหน่นชัด

ผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย แบ่งสาระสำคัญต่างๆ ออกมาได้ ๒ ประเด็น โดยมีรายละเอียด
 ดังนี้

๑. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศตามแนวคิด
 เศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น แบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ ดังนี้

๑.๑) การเข้าร่วมโดยไม่มีเงื่อนไข โครงการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ มีลักษณะขั้นตอนการ
 ผสมผสานวิธีดำเนินงานจากหลากหลายหน่วยงานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกันระหว่างภารกิจ

ของภาคส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคการปกครองท้องถิ่น และภาคประชาชน ในการหาหนทางที่มีความเหมาะสมและแนวทางที่ดีที่สุดในการปฏิบัติงานให้สามารถเชื่อมโยงระหว่างกันได้ โดยประชาชนถือเป็นหนึ่งในโลกที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการดังกล่าวให้สามารถก้าวไปสู่ความมุ่งหวังตามเป้าประสงค์ที่วางไว้ได้ ดังนั้น บุคคลที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนในท้องถิ่นจึงต้องการเข้ามามีส่วนร่วมกับทุกโครงการที่ได้ปรากฏอยู่ในชุมชน ทั้งนี้ กลุ่มคนเหล่านั้นส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย ราษฎรชาวบ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และประชาชนกลุ่มอื่นๆ ที่เคยได้รับผลประโยชน์จากโครงการที่เกิดขึ้นมาก่อนหน้านี้ภายในพื้นที่ ทำให้ลักษณะการเข้าร่วมของประชาชนกลุ่มนี้ จึงเป็นการเข้าร่วมโดยไม่มีเงื่อนไข เนื่องจากพวกเขาต้องการเป็นส่วนหนึ่งของโครงการอยู่แล้ว แม้ว่าคณะทำงานจะไม่ได้คัดเลือกบุคคลดังกล่าวเข้ามา แต่พวกเขาเหล่านั้นก็จะหาหนทางและวิธีการในการเข้าร่วมจนได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้ว พบว่า บรรดาประชาชนกลุ่มดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่สำคัญในการทำให้โครงการมีความก้าวหน้า เนื่องจากพวกเขามีความตระหนักและกระตือรือร้นที่จะพัฒนาศักยภาพของตนและชุมชน เพราะลำพังแต่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายคงไม่อาจที่จะสามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานในแต่ละโครงการที่ปรากฏออกมาให้สำเร็จไปได้

๑.๒) การเข้าร่วมโดยผ่านการคัดเลือกจากหน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละยุทธศาสตร์

เนื่องจากกระบวนการสำรวจสำมะโนประชากร (census) ของวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่นเป็นขั้นตอนที่มีเป้าหมายสำคัญในการคัดกรองประชาชนที่ประสบปัญหาความยากจนอย่างแท้จริงให้ได้มีโอกาสเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในโครงการนี้ ดังนั้น คณะทำงานจึงต้องพิจารณากลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มคนยากจนและมีความเหมาะสมในการเข้าร่วมโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนฯ อย่างถี่ถ้วน เพื่อให้ได้กลุ่มเป้าหมายที่ประสบปัญหาและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างแท้จริง อีกทั้ง ขั้นตอนนี้ถือว่ามีความโดดเด่นในเชิงกระบวนการเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นๆ ที่อยู่ในโครงการ (นอกจากพื้นที่ตำบลในเมืองอำเภอเวียงเก่า ๓ หมู่บ้านแล้ว ยังมีพื้นที่อื่นๆ อีกรวม ๙ แห่ง โดยพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่น ประกอบไปด้วย พื้นที่ตำบลโคกสำราญ อำเภอบ้านแฮด ๓ หมู่บ้าน, พื้นที่ตำบลนาชุมแสง อำเภอภูเวียง ๓ หมู่บ้าน, ตำบลม่วงหวาน อำเภอน้ำพอง ๓ หมู่บ้าน พื้นที่ของจังหวัดมหาสารคาม ประกอบไปด้วย ตำบลเหล่าอำเภอกุสุมาลย์ ๓ หมู่บ้าน, ตำบลโนนแดง อำเภอบรบือ ๔ หมู่บ้าน พื้นที่ของจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบไปด้วย ตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด ๒ หมู่บ้าน, ตำบลสายนาวัง อำเภอนาคู ๓ หมู่บ้าน พื้นที่ของจังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบไปด้วย ตำบลยางคำ อำเภอโพนทราย ๒ หมู่บ้าน, ตำบลบ่อพันขัน อำเภอสุวรรณภูมิ ๒ หมู่บ้าน) เนื่องจากไม่มีพื้นที่อื่นใดใช้ขั้นตอนดังกล่าวในการดำเนินงาน แต่เลือกใช้วิธีการประชุมหมู่บ้านทันที ซึ่งอาจส่งผลให้การคัดกรองประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ประสบปัญหาความยากจนไม่ตรงกับจุดมุ่งหมายของโครงการอย่างแท้จริง

ภายหลังจากการคัดเลือกประชาชนที่ประสบปัญหามลพิษทางอากาศอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการในพื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า ๓ หมู่บ้านแล้วเสร็จ ต่อมาคณะทำงานจึงได้นัดหมายในการทำประชาคมหมู่บ้านเพื่อสอบถามปัญหาต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชนและหาข้อสรุปร่วมกันในการดำเนินงานให้เป็นไปตามความต้องการของชาวบ้านกลุ่มดังกล่าว ขณะเดียวกันยังทำให้คณะทำงานในยุทธศาสตร์ต่างๆ ได้มีโอกาสพบปะสนทนากับกลุ่มเป้าหมายทุกคนที่ได้เข้าร่วมโครงการและยังช่วยสร้างบรรยากาศ รวมถึงความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นระหว่างทั้ง ๒ ฝ่าย เพราะนอกจากจะมีการประชุมอย่างเป็นทางการแล้ว ประชาชนกลุ่มเป้าหมายยังได้ร่วมพูดคุยสนทนากันอย่างไม่เป็นทางการกับคณะทำงานอีกด้วย ทำให้เกิดความคุ้นเคยสนิทสนมกันระหว่างกันส่งผลดีต่อการดำเนินงานโครงการร่วมกัน โดยพิจารณาได้จากเสียงสะท้อนของนายกเทศมนตรีตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น^๙ ที่กล่าวว่า

“ทางมหาวิทยาลัยขอนแก่นลงมาพื้นที่จากนั้นก็ไปทำประชาคม ทำให้ชาวบ้านมีการตื่นตัวมากขึ้นทางเทศบาลก็จะได้นำไปปฏิบัติ โดยนำมาเข้าแผนของทางเทศบาลคือเราได้คุยกันแล้ว ก็แนวคิดหลักๆ ได้มาจากทางมหาวิทยาลัยขอนแก่น จากนั้นเราก็เอาตรงนี้มาปรับเพื่อจะได้บูรณาการร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนเข้ากับทางเทศบาล ต่อไปเราก็จะตั้งเป็นงบประมาณสนับสนุนโครงการ” ใกล้เคียงกับที่ปราชญ์ชาวบ้าน (หมู่ที่ ๑๕) บ้านหนองคู^{๑๐} กล่าวว่า

“เป็นโครงการที่ดี ซึ่งทำให้ชาวบ้านทั้ง ๓ หมู่บ้าน ได้พบปะพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน อยากให้จัดโครงการแบบนี้เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคณะทำงานทั้งหมดร่วมกับชาวบ้านอีกครั้ง ในโครงการต่อไป”

สรุปได้ว่า การเข้าร่วมของประชาชนโดยผ่านการคัดเลือกจากหน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละยุทธศาสตร์ ถือเป็นกระบวนการที่ช่วยตรวจสอบและคัดกรองกลุ่มคนที่มีความเหมาะสมมากที่สุดในการเข้าร่วมโครงการ ซึ่งในบริบทดังกล่าว คือ “คนยากจน” ที่มีปัญหาและความเดือดร้อนอย่างแท้จริง ดังนั้นประชาชนที่เข้าร่วมโครงการจึงสามารถนำองค์ความรู้จากศาสตร์ทางด้านต่างๆ ที่ปรากฏในโครงการไปปรับใช้กับรูปแบบการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลได้

๑.๓) การเข้าร่วมจากการชักนำของผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชน เมื่อการดำเนินงานผ่านมาได้ระยะหนึ่ง คณะทำงานในโครงการ พบว่า ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการยังไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการต่อได้ ดังนั้น คณะทำงานจึงขอคำแนะนำจากผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชน เพื่อแสวงหากลุ่มเป้าหมายที่มีความเหมาะสมกับโครงการ ซึ่งบุคคลดังกล่าวก็ไม่ทำให้

^๙ นายกเทศมนตรี, (เทศบาลตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น, ๒๕๕๘), สัมภาษณ์.

^{๑๐} ปราชญ์ชาวบ้าน, (หมู่ที่ ๑๕ บ้านหนองคู ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น, ๒๕๕๘), สัมภาษณ์.

ผิดหวัง โดยได้ช่วยตรวจสอบและหาข้อมูลพื้นฐานของประชาชนในพื้นที่ จนกระทั่งสามารถหากลุ่มเป้าหมายที่ต้องการได้สำเร็จ ยกตัวอย่างเช่น โครงการพัฒนาปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้ยากไร้ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของอาจารย์ประจำยุทธศาสตร์ด้านองค์กรชุมชนและด้านสวัสดิการชุมชน^{๑๑} มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อให้ผู้ยากไร้มีที่อยู่เป็นของตนเองอย่างมั่นคงและดำรงชีวิตอย่างมีความสุข^{๑๒} โดยการประสานชาวบ้านกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านมั่นคง ซึ่งได้ดำเนินการครบทั้ง ๑๕ หมู่บ้าน เนื่องจากไม่สามารถทำได้เพียงแค่ ๓ หมู่บ้าน เพราะอาจจะทำให้ได้ข้อมูลที่ได้ไม่ครบถ้วน จึงได้ประสานไปยังผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชนในพื้นที่เพื่อช่วยเป็นธุระในการสำรวจข้อมูลเชิงลึกของหมู่บ้าน ทั้งนี้ได้คัดเลือกบุคคลที่เข้าข่ายคุณสมบัติตามความหมายของคำว่า “ผู้ยากไร้” ซึ่งมีนิยาม ๖ ข้อ ได้แก่ ผู้สูงอายุ, ผู้พิการ, ผู้ด้อยโอกาส, ผู้ไร้อาชีพ, เด็ก เยาวชนและผู้ไร้การศึกษา, ผู้ไร้ที่อยู่อาศัย^{๑๓} นอกจากนี้ยังมีโครงการสร้างจิตสำนึกรักษ์ป่าชุมชน เพื่อฟื้นฟูพัฒนาแหล่งน้ำชุมชน อยู่ในความรับผิดชอบของผู้รับผิดชอบด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม^{๑๔} มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อลดและป้องกันการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อจัดการน้ำอุปโภค บริโภคให้เพียงพอต่อความต้องการของชาวบ้านในการดำรงชีวิตประจำวัน ของคนในชุมชน และเพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารและรายได้ โดยการติดต่อประสานองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อขอข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และร่วมดำเนินการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกรักษ์และการฟื้นฟูป่า พร้อมทั้งประสานองค์กรที่เกี่ยวข้องกำหนดแนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำในชุมชน/ดำเนินการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึง การทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมป่าไม้ และผู้นำหมู่บ้านรวมทั้งชาวบ้าน/กำหนดแนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำในชุมชน/ดำเนินการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน/ศึกษาความเป็นไปได้และประสานองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาแหล่งน้ำ บึง หนอง คู ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และเพื่อเป็นแหล่งพื้นที่เพาะพันธุ์ปลา food market ซึ่งได้ดำเนินการร่วมกันทั้ง ๓ หมู่บ้าน

^{๑๑} อาจารย์ประจำยุทธศาสตร์ด้านองค์กรชุมชนและด้านสวัสดิการชุมชน, (วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๘), สัมภาษณ์.

^{๑๒} วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, แบบเสนอโครงการพัฒนาโมเดลตำบลประกอบการนำเสนอของงบประมาณโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มหาวิทยาลัยขอนแก่น พื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น ปีงบประมาณ ๒๕๕๘, (ขอนแก่น : เอกสารโครงการมหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๗), หน้า ๑๕.

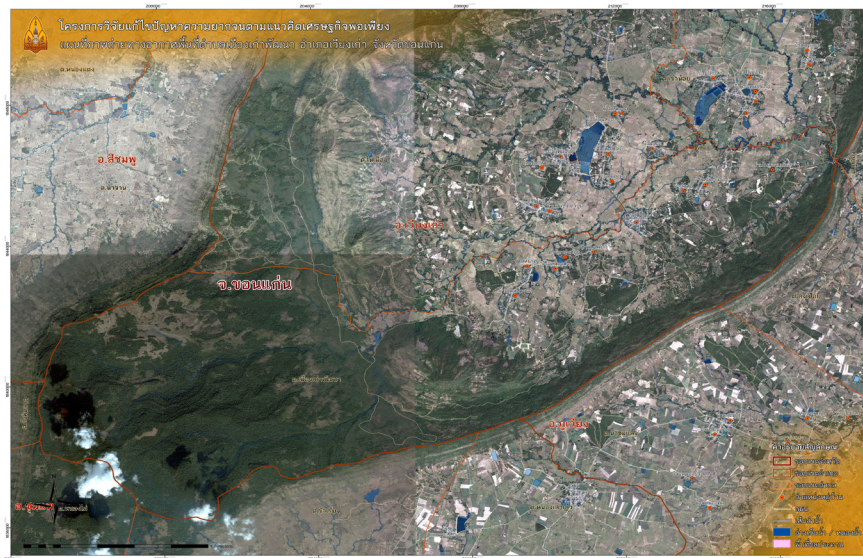
^{๑๓} วิทยานิพนธ์ วัฒนโรจน์ดำรง, บทบาทของวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่มีต่อโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น, (ขอนแก่น : วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๘), หน้า ๙๙.

^{๑๔} ผู้รับผิดชอบด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, (คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๘), สัมภาษณ์.

เป้าหมาย โดยได้ประสานไปยังผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชน เพื่อให้ช่วยเป็นผู้นำทางในการสำรวจพื้นที่เป้าหมาย เนื่องจากคณะทำงานไม่มีความชำนาญในพื้นที่ ทำให้ได้ทราบปัญหาที่เกิดขึ้นและค้นพบประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่มีความเดือดร้อนบริเวณพื้นที่ดังกล่าวอย่างแท้จริง เป็นต้น

๒) ลักษณะของอิทธิพลที่ส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น วิเคราะห์ออกมาได้ ๓ ประการ ดังนี้

๒.๑) การเผชิญหน้ากับปัญหามลพิษทางอากาศของประชาชนในท้องถิ่น เนื่องจากลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น เป็นที่ราบในหุบเขามีสภาพภูมิอากาศเอื้ออำนวยต่อการเกิดมลพิษทางอากาศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูหนาว เนื่องจากสภาพภูมิอากาศเอื้ออำนวยต่อการเกิดมลพิษทางอากาศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูหนาว เนื่องจากสภาพภูมิอากาศเอื้ออำนวยต่อการเกิดมลพิษทางอากาศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูหนาว

ภาพที่ ๑ แผนที่ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น

ที่มา: วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น^{๑๖}

^{๑๕} วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, แบบเสนอโครงการพัฒนาโมเดลตำบลประกอบการนำเสนอของงบประมาณโครงการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มหาวิทยาลัยขอนแก่น พื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น ปีงบประมาณ ๒๕๕๘, (ขอนแก่น : เอกสารโครงการมหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๗), หน้า ๓.

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑.

อาจารย์จำนวนพลาก็มีเพิ่มมากขึ้น แต่ก่อนแค่พอกิน แต่เดี๋ยวนี้เหลือและยังนำไปขาย ภายในหมู่บ้านได้ เรื่องผักปลอดสารพิษก็ดี ไม่ได้ไปซื้อที่ตลาด สามารถลดรายจ่ายภายในครอบครัว และยังทำให้สุขภาพดีขึ้นดี เพราะไม่มีสารเคมีปนเปื้อน”

ทั้งนี้ จากคำกล่าวข้างต้น พบว่า ก่อนหน้าที่มาวิทยาลัยขอนแก่นจะเข้ามาช่วยเหลือ ปรากฏว่าไม่มีหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาภายในพื้นที่เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จมากนัก เนื่องจากพอเสร็จสิ้นปีงบประมาณหน่วยงานเหล่านั้นต่างทยอยกันออกนอกพื้นที่เหลือเพียงเศษซากของโครงการที่ยังคงหลงเหลือไว้เป็นอนุสรณ์แห่งความทรงจำที่ปรากฏ และสามารถพบเห็นอยู่บ้างเพียงบางส่วน โดยที่มาวิทยาลัยขอนแก่นได้เข้ามาสานต่อโครงการเหล่านั้นให้ฟื้นขึ้นมาใหม่อีกครั้ง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประชาชนในพื้นที่จะได้องค์ความรู้มาก็ไม่ได้นำมาสานต่ออย่างจริงจัง แต่ยังเฝ้าคอยว่าจะมีหน่วยงานหรือองค์กรใดเข้ามาในพื้นที่เพื่อช่วยเหลือพวกเขาอีก ทำให้ไม่อาจสร้างความยั่งยืนให้กับโครงการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้ เนื่องจากพวกเขายังคงเคยชินกับการช่วยเหลือจากภายนอกอยู่เสมอ

๒.๓) การสร้างมโนทัศน์และความเชื่อมั่นในโครงการของผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชน

การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ นอกจากเข้ามาด้วยความสมัครใจและการคัดเลือกจากคณะทำงานในโครงการแล้ว ส่วนหนึ่งมาจากความเชื่อมั่นในตัวบุคคลเป็นสำคัญ กล่าวคือ ก่อนหน้านี้อธิบดีนายกเทศมนตรีตำบลในเมืองได้เป็นผู้วางแผนโครงการต่างๆ ร่วมกับมหาวิทยาลัยขอนแก่นมาตั้งแต่แรกเริ่มโครงการ แต่ทว่า ภายหลังจากฝ่ายแพ็คเกจการเลือกตั้งให้แก่นายกเทศมนตรีตำบลในเมืองคนปัจจุบัน จึงทำให้การแสดงบทบาททางการเมืองและอำนาจในโครงการต่างๆ ต้องหยุดชะงักไป ทำให้ส่งผลต่อการดำเนินโครงการพอสมควร เนื่องจากผู้บริหารท้องถิ่นคนใหม่มีวิสัยทัศน์ที่แตกต่างจากคนเก่าอย่างชัดเจน ใกล้เคียงกับคำกล่าวของผู้รับผิดชอบด้านองค์กรชุมชนและด้านสวัสดิการชุมชน^{๒๐} ที่กล่าวไว้ว่า

“ผมรู้สึกว่าคุณไม่ได้ได้รับความร่วมมือกับทางเทศบาลตำบลในเมือง เช่นเดียวกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (มหาชน) ก็ยังเคยบ่นด้วยว่าพอเขามาจัดประชุมเกี่ยวกับเรื่องนี้ ซึ่งเขาได้ส่งหนังสือเชิญไปให้ทางนายกเทศมนตรี มาร่วมประชุมหารือในเรื่องบ้านมั่นคง แต่นายกก็ไม่มา เท่ากับว่าเราทำบ้านมั่นคง คนที่เป็นแกนหลักไม่ใช่ นายก แต่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน (หมู่ที่ ๑๕) บ้านหนองคู แทน” และสามารถนำมาเชื่อมโยงกับ

^{๒๐} อาจารย์ประจำยุทธศาสตร์ด้านองค์กรชุมชนและด้านสวัสดิการชุมชน, (วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๘), สัมภาษณ์.

คำกล่าวของเจ้าหน้าที่นักสังคมสงเคราะห์ เทศบาลตำบลในเมือง^{๒๑} ที่กล่าวในทำนองเดียวกันว่า

“ดิฉันคิดว่า ถ้าเขามองเห็นถึงผลประโยชน์ที่ประชาชนในพื้นที่จะได้รับ ดิฉันว่าเป็นโครงการที่ดี เขาสามารถเสริมได้ แต่เขาไม่เห็นด้วย ถ้าผู้นำชุมชนไม่มีวิสัยทัศน์ต้องพิจารณาแล้วว่า อันไหนดี อันไหนควรทำ คือไม่ต้องมองว่าใครเป็นคนริเริ่ม แต่มันสามารถสานต่อได้ ทั้งนี้ ถ้าเขาไม่คิดตรงนั้นก็จบ แม้กระทั่งกลุ่มเป้าหมาย ผู้นำชุมชนที่เราลงไปยังเหมารวมไปถึงผู้นำคนเก่าเลย บางคนชอบนายคนเก่า ไม่อยากทำโครงการนี้คือเปรียบเทียบกับง่าย ๆ ถ้าอย่างผู้นำอยู่หมายถึงคนเก่า เขาสามารถปกครองผู้ใหญ่บ้านไว้ได้ทั้งหมด เมื่อก่อนนายกคนเก่าผู้ใหญ่บ้านจะไปๆ มาๆ อยู่ทุกวัน แต่เดี๋ยวนี้ผู้ใหญ่บ้านไม่ค่อยเข้ามาในเทศบาลเลย ซึ่งมีบ้านเพียงไม่กี่หลังเป็นฐานเสียงของนายกคนปัจจุบัน ผู้ใหญ่บ้านบางคนต้องเข้ามาอย่างขัดไม่ได้ คือต้องมาตามหน้าที่ มาคัดค้านกันอยู่ช่วงนี้ ดิฉันไม่ค่อยสบายใจ คืออย่างเราเป็นตัวเชื่อม เราวิ่งตามงานตลอด งานที่นายกคนเดิมเขาได้ทำไว้ คือ การได้ทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU) กับวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น ดิฉันจะรู้เรื่องมาตั้งแต่เริ่มต้น เรื่องนี้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน นายกคนเดิมชอบอยู่แล้ว มันจะไม่เป็นอย่างนี้ นายกคนเดิมจะดึงงบประมาณมาช่วย สำหรับการขายผลิตภัณฑ์โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือเรียกย่อว่า โOTOP) นายกคนใหม่บอกไม่มีประโยชน์” ทั้งนี้ ยังสามารถพิจารณาาร่วมกันกับคำกล่าวของอดีตเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการชุมชน สถาบันพัฒนาชุมชน^{๒๒} ที่ระบุว่า

“กระบวนการหรือการทำงานร่วมกัน มันยังไม่ใช่เรื่องของโครงการร่วมกันอย่างที่เราคาดหวัง ความคาดหวังของโครงการอยากให้เป็นการบูรณาการหลายๆ สำนักงานหลายหน่วยงาน แต่จริงๆ แล้ว ต่างคนต่างทำของใครของมันเหมือนเดิม แบบว่ามันไม่ได้ไปบูรณาการเอาข้อมูลมาใช้ร่วมกันเลย แต่ไปเอาข้อมูลของใครข้อมูลของมันมา ซึ่งผมคิดว่าควรใช้ข้อมูลชุดเดียวที่สามารถเอาไปทำหลายๆ เรื่องได้แบบนี้จะดีกว่า สำหรับทางเทศบาลความร่วมมือ ก็คือ มันยังไม่ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ อาจจะเป็นเพราะนายกเขาให้ความร่วมมืออยู่ แต่เราไม่ใช่แกนนำที่อยู่ฝ่ายของนายก เขาก็ไม่ค่อยสนใจเท่าไร ทำตามคำสั่งจากนายอำเภอ หนังสือจากมหาวิทยาลัยอย่างนี้มากกว่า” ทำนองเดียวกันกับทัศนะของผู้ใหญ่บ้าน (หมู่ที่ ๑๕) บ้านหนองคู^{๒๓} ที่ระบุว่า

^{๒๑} เจ้าหน้าที่นักสังคมสงเคราะห์, (เทศบาลตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น, ๒๕๕๘), สัมภาษณ์.

^{๒๒} อดีตเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานชุมชน จังหวัดขอนแก่น, (สถาบันพัฒนาชุมชน (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร, ๒๕๕๘), สัมภาษณ์.

^{๒๓} ผู้ใหญ่บ้าน, (หมู่ที่ ๑๕ บ้านหนองคู ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น, ๒๕๕๘), สัมภาษณ์.

“ใช่ คนเก่าดีมาก มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ใส่ใจเรื่องการพัฒนา แต่คนใหม่ ไม่มีความร่วมมืออะไรเลย ไม่มีวิสัยทัศน์”

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ซึ่งสาระสำคัญแบ่งออกมาได้ ๒ ประเด็น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. อภิปรายผลรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น แบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ ดังนี้

๑.๑) การเข้าร่วมโดยไม่มีเงื่อนไข บุคคลที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนในท้องถิ่น มีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับทุกโครงการที่ได้ปรากฏอยู่ในชุมชน โดยกลุ่มคนเหล่านั้นส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย ปราชญ์ชาวบ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และประชาชนกลุ่มเดิมๆ ที่เคยได้รับผลประโยชน์จากโครงการที่เกิดขึ้นมาก่อนหน้านี้ภายในพื้นที่ ทำให้ลักษณะการเข้าร่วมของประชาชนกลุ่มนี้ จึงเป็นการเข้าร่วมโดยไม่มีเงื่อนไข เนื่องจากพวกเขาต้องการเป็นส่วนหนึ่งของโครงการอยู่แล้ว สอดคล้องกับผลการศึกษาของพระครูวิมลธรรมรักขิต และจักษ์ พันธุ์เพชร^{๒๔} ได้ทำการศึกษาบทบาทของเทศบาลในการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก โดยมีขอบเขตในการศึกษาของเทศบาลในการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ ๕ ด้าน คือ ด้านการฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพ ด้านการกำหนดนโยบาย ด้านการจัดทำแผน ด้านการปฏิบัติตามแผน ด้านการติดตามผล ซึ่งผลการศึกษาพบว่า บทบาทการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศของเทศบาลตำบลวังทอง โดยภาพรวมสามารถแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ความสำเร็จของโครงการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศขึ้นอยู่กับความร่วมมือของประชาชนและทักษะในการนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปใช้ปฏิบัติได้จริง

๑.๒) การเข้าร่วมโดยผ่านการคัดเลือกจากหน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละยุทธศาสตร์ การเข้าร่วมของประชาชนโดยผ่านการคัดเลือกจากหน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละยุทธศาสตร์ ถือเป็นกระบวนการที่ช่วยตรวจสอบและคัดกรองกลุ่มคนที่มีความเหมาะสมมากที่สุดในการเข้าร่วมโครงการ ซึ่งในบริบทดังกล่าว คือ “คนยากจน” ที่มีปัญหาและความเดือดร้อนอย่างแท้จริง ดังนั้น ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการจึงสามารถนำองค์ความรู้จากศาสตร์ทางด้านต่างๆ ที่ปรากฏในโครงการไปปรับใช้กับ

^{๒๔} พระครูวิมลธรรมรักขิต และจักษ์ พันธุ์เพชร, บทบาทของเทศบาลในการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก, (พิษณุโลก : วิทยาลัยนพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๓), หน้า ๓๗ – ๓๙.

รูปแบบการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลได้ใกล้เคียงกับผลการศึกษาของพระครูวิมลธรรมรักขิต และจักษ์ พันธุ์เพชร^{๒๕} ได้ทำการศึกษาบทบาทของเทศบาลในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก โดยมีขอบเขตในการศึกษาของเทศบาลในการแก้ไขปัญหาความยากจน ๕ ด้าน คือ ด้านการฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพ ด้านการกำหนดนโยบาย ด้านการจัดทำแผน ด้านการปฏิบัติตามแผน ด้านการติดตามผล ซึ่งผลการศึกษาพบว่า บทบาทการแก้ไขปัญหาความยากจนของเทศบาลตำบลวังทอง โดยภาพรวมสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้ ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ความสำเร็จของโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนขึ้นอยู่กับความร่วมมือของประชาชน ทักษะในการนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปใช้ปฏิบัติได้จริง โดยแนวทางส่งเสริมบทบาทเทศบาลในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน ได้แก่ ๑) ด้านการฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพ ควรจัดให้มีการฝึกอบรมในแต่ละกลุ่มอาชีพ อย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง ๒) ด้านการกำหนดนโยบาย เทศบาลควรกำหนดนโยบายให้ชัดเจนและง่ายต่อการปฏิบัติงาน ๓) ด้านการจัดทำแผน เทศบาลควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน ๔) ด้านการปฏิบัติตามแผน เทศบาลควรดำเนินการตามแผนทุกขั้นตอนเพื่อความเข้าใจตรงกันในการนำแผนไปปฏิบัติ ๕) ด้านการติดตามประเมินผล เทศบาลควรมีการติดตามประเมินผลทั้งก่อน ระหว่าง และหลังสิ้นสุดโครงการ

๑.๓) การเข้าร่วมจากการชักนำของผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชน เมื่อการดำเนินงานผ่านมามีได้ระยะหนึ่ง คณะทำงานในโครงการ พบว่า ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการยังไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการต่อได้ ดังนั้น คณะทำงานจึงขอคำแนะนำจากผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชน เพื่อแสวงหากลุ่มเป้าหมายที่มีความเหมาะสมกับโครงการ ซึ่งบุคคลดังกล่าวก็ไม่ทำให้เกิดหวัง โดยได้ช่วยตรวจสอบและหาข้อมูลพื้นฐานของประชาชนในพื้นที่ จนกระทั่งสามารถหากลุ่มเป้าหมายที่ต้องการได้สำเร็จ ใกล้เคียงกับผลการศึกษาของอารีรัตน์ บุญจง^{๒๖} ได้ทำการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านดอนหัน อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น เพื่อที่จะสามารถนำไปขยายผลเป็นแบบอย่างให้กับหมู่บ้านหรือชุมชนอื่นในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจ

^{๒๕} พระครูวิมลธรรมรักขิต และจักษ์ พันธุ์เพชร, บทบาทของเทศบาลในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก, (พิษณุโลก : วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๓), หน้า ๓๗ – ๓๘.

^{๒๖} อารีรัตน์ บุญจง, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาชุมชนต้นแบบ : กรณีศึกษาชุมชนบ้านดอนหัน อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น, (ขอนแก่น : รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่นมหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๕), หน้า ๓๖ – ๓๘.

พอเพียงต้นแบบ ให้ประสบความสำเร็จ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ คือ ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ บทบาทผู้นำชุมชน และกรรมการหมู่บ้านที่มีความตั้งใจในการทำงาน ด้านการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนในชุมชนได้ปฏิบัติตาม และปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ ทุนทางสังคมที่สมาชิกในสังคมมีความสามัคคีและมีชุมชนที่เข้มแข็ง ให้ความร่วมมือในการพัฒนาจนสามารถพัฒนาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบได้สำเร็จ และเป็นแบบอย่างให้กับหมู่บ้านและชุมชนอื่น ในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบต่อไป

๒) อภิปรายผลลักษณะของอิทธิพลที่ส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น โดยวิเคราะห์ออกมาได้ ๓ ประการ ดังนี้

๒.๑) การเผชิญหน้ากับปัญหามลพิษทางอากาศของประชาชนในท้องถิ่น อิทธิพลที่ส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ ย่อมหนีไม่พ้นเรื่องความยากจนข้นแค้นของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งไม่สามารถประกอบอาชีพทางการเกษตรได้ผลผลิตตามความต้องการ สอดคล้องกับผลการศึกษาของเจตพัฒน์ ช่วยประสารวัฒนา^{๒๗} ได้ทำการศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศของประชาชน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม และปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศของประชาชนและวิเคราะห์อำนาจในการทำนายของตัวแปรเหล่านั้นศึกษาปัญหาและอุปสรรคขององค์การบริหารส่วนตำบลในการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศของประชาชน ผลการวิจัยพบว่า บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศของประชาชน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับปานกลางทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน ชุดตัวแปรอิสระทั้ง ๔ ตัว คือ ขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวนคนที่ยากจนที่ขึ้นทะเบียน งบประมาณสนับสนุนจากรัฐ การได้รับการฝึกอบรม

๒.๒) กระบวนทัศน์ของประชาชนในการพึ่งพาความช่วยเหลือจากบริบทภายนอกอยู่เป็นนิจ แม้ว่าประชาชนในพื้นที่จะต้องมีความรู้มากก็ไม่ได้นำมาสานต่ออย่างจริงจัง แต่ยังเฝ้าคอยว่าจะมีหน่วยงานหรือองค์กรใดเข้ามาในพื้นที่เพื่อช่วยเหลือพวกเขาอีก ทำให้ไม่อาจสร้างความยั่งยืนให้กับโครงการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้ เนื่องจากพวกเขายังคงเคยชินกับการช่วยเหลือจากภายนอกอยู่เสมอ ใกล้เคียง

^{๒๗} เจตพัฒน์ ช่วยประสารวัฒนา, บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศของประชาชน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม, (นครปฐม : วิทยาลัยนวัตศิลป์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๕๘), หน้า ๔๑ – ๔๖.

กับผลการศึกษาของไกรลาศ พลไชย^{๒๔} ได้ทำการศึกษาการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาล้างพิษที่มี ความสัมพันธ์กับปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาล้างพิษ ความยากจน กรณีศึกษา บ้านโนนศิลาในเขตจังหวัดสกลนคร โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ซึ่งผู้วิจัยใช้ชีวิตในชุมชนเป็นเวลา 6 เดือน ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และสังเกตปรากฏการณ์อย่าง ใกล้ชิด ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาล้างพิษที่มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการแก้ไข ปัญหาล้างพิษ ประกอบด้วย ปัญหาล้างพิษที่เป็นเงื่อนไขภายนอกชุมชน พบว่า แนวคิดและนโยบายแนวทางการ พัฒนาชนบทของภาครัฐมีนโยบายการทำงานแบบสั่งการ ระบบกลไกของทางราชการที่ขาดการ ประสานงาน และมีระเบียบกฎเกณฑ์มาก บทบาทการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบพื้นที่มาก เบื่อหน่ายในระบบราชการและไม่มีความเสียสละในการทำงาน การจัดตั้งองค์กรประชาชนไม่เหมาะสม ปัญหาล้างพิษที่เป็นเงื่อนไขภายในชุมชนพบว่า สภาพทางภูมิศาสตร์แหล่งหาอาหารที่ยังมีพออยู่พอกิน ลักษณะ ทางเศรษฐกิจ ชาวบ้านยังขาดความรู้และทักษะใหม่ ๆ ในการประกอบอาชีพที่เป็นทางเลือก ไม่กล้าเสี่ยง ไม่อยากเป็นหนี้ ลักษณะทางสังคม มีความขัดแย้งระหว่างผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชนไม่เข้มแข็ง ทำตัวเป็น แบบอย่างที่ไม่ดี หาผลประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้อง ชาวบ้านขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โครงการ

๒.๓) การสร้างนวัตกรรมและความเชื่อมั่นในโครงการของผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชน

มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้กับภาคส่วนต่างๆ รวมถึงภาคประชาชน ได้ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ แม้ว่าอดีตนายกเทศมนตรีตำบลในเมืองจะไม่ได้เป็นผู้มีส่วนรับผิดชอบ ในโครงการแล้ว แต่ทุกคนก็ยังเชื่อมั่นในวิสัยทัศน์ของเขาว่าโครงการนี้ จะนำประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ที่เข้าร่วมโครงการหลุดพ้นจากปัญหาความยากจนได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของธนพรรณ ริยะป่า^{๒๕} ซึ่งได้ทำการศึกษา บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการหมู่บ้านในจังหวัดลำพูน ในโครงการแก้ไขปัญหาล้างพิษ โดยศึกษาปัญหาล้างพิษที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในจังหวัดลำพูน ในโครงการแก้ไขปัญหาล้างพิษ และศึกษาถึงปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินงาน ของคณะกรรมการหมู่บ้านในโครงการแก้ไขปัญหาล้างพิษในจังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ ตลอดจนมีการปฏิบัติจริง ตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ ของคณะกรรมการหมู่บ้านในโครงการแก้ไขปัญหาล้างพิษ

^{๒๔} ไกรลาศ พลไชย, ปัญหาในการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาล้างพิษ : กรณีศึกษานโนศิลา ในเขตจังหวัดสกลนคร, (ขอนแก่น : วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔), หน้า ๕๖ – ๕๙.

^{๒๕} ธนพรรณ ริยะป่า, บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการหมู่บ้านในจังหวัดลำพูนในโครงการ แก้ไขปัญหาล้างพิษ, (เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔), หน้า ๕๘.

ซึ่งผลการพิสูจน์ตามสมมติฐานพบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินงานระดับสูง จะมีผลการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนอยู่ในระดับสูง สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ได้รับความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบล/สภาตำบล และครัวเรือนเป้าหมายที่แตกต่างกัน ไม่มีผลทำให้การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนแตกต่างกัน

บทสรุป

ดังนั้น การสร้างมโนทัศน์และความเชื่อมั่นในโครงการของผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชน จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้กับภาคส่วนต่างๆ รวมถึงภาคประชาชน ได้ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ แม้ว่าอดีตนายกเทศมนตรีตำบลในเมืองจะไม่ได้เป็นผู้มีส่วนรับผิดชอบในโครงการแล้ว แต่ทุกคนก็ยังคงเชื่อมั่นในวิสัยทัศน์ของเขาว่าโครงการนี้ จะนำประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการหลุดพ้นจากปัญหาคความยากจนได้

บรรณานุกรม

- ไกรลาศ พลไชย. ปัญหาในการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน: กรณีศึกษาบ้านโนนศิลา ในเขตจังหวัดสกลนคร. ขอนแก่น : วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔.
- เจตพัฒน์ ช่วยประสารวัฒนา. บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. นครปฐม : วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๘.
- เจ้าหน้าที่นักสังคมสงเคราะห์. สัมภาษณ์. เทศบาลตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น, ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๕๘.
- ชนพรรณ ริยะป่า. บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการหมู่บ้านในจังหวัดลำพูน ในโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๔.
- นายกเทศมนตรี. สัมภาษณ์. เทศบาลตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น, ๒๘ เมษายน ๒๕๕๘.
- ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. สัมภาษณ์. หมู่ที่ ๘ บ้านแดง ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น, ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๕๘.

ปราชญ์ชาวบ้าน. **สัมภาษณ์.** หมู่ที่ ๑๕ บ้านหนองคู ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น, ๒๘ เมษายน ๒๕๕๘.

ผู้ใหญ่บ้าน. **สัมภาษณ์.** หมู่ที่ ๑๕ บ้านหนองคู ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น, ๔ พฤษภาคม ๒๕๕๘.

พระครูวิมลธรรมรักจิต และจักษ์ พันธุ์เพชร. **บทบาทของเทศบาลในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก.** พิษณุโลก : วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๓.

ภิญญาวิวัฒน์ วัฒนโรจน์ดำรง. **บทบาทของวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่มีต่อโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น.** ขอนแก่น : วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๘.

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. **โครงการแก้ไขปัญหาสาธารณสุขและการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม.** ขอนแก่น : เอกสารโครงการมหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๕.

วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น. **แบบเสนอโครงการพัฒนาโมเดลตำบลประกอบการนำเสนอของบประมาณโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มหาวิทยาลัยขอนแก่น พื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น ปีงบประมาณ ๒๕๕๘.** ขอนแก่น : เอกสารโครงการมหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๗.

ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความจน จังหวัดขอนแก่น. **คู่มือแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนจังหวัดขอนแก่น.** ขอนแก่น : ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความจน, ม.ป.ป..

สาธิตา ภูทำนอง, สุภาวดี แก้วคำแสน และยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว. **บทบาทของมหาวิทยาลัยขอนแก่นในโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง.** อุบลราชธานี : รวมบทความและงานวิจัย (proceedings) การประชุมรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ ๑๔.อุบลราชธานี: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ๒๕๕๖.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา. **รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากร อนุกรมใหม่ จำแนกตามภาคและจังหวัด พ.ศ. ๒๕๓๘-๒๕๕๓.** ค้นเมื่อ ๓ เมษายน ๒๕๕๗, จาก: service.nso.go.th/nso/.../tables/.../E111114-38-53.xls, ๒๕๕๓.

อดีตเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานชุมชน จังหวัดขอนแก่น. **สัมภาษณ์.** สถาบันพัฒนาชุมชน (มหาชน) อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร, ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๘.

อาจารย์ประจำยุทธศาสตร์ด้านองค์กรชุมชนและด้านสวัสดิการชุมชน. **สัมภาษณ์.** วิทยาลัยการปกครอง
ท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๘.

อารีรัตน์ บุญจวง. **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาชุมชนต้นแบบ : กรณีศึกษาชุมชนบ้าน
ดอนหัน อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น.** ขอนแก่น : รายงานการศึกษาอิสระปริญญา
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๕.

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. **สัมภาษณ์.** หมู่ที่ ๘ บ้านแดง ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัด
ขอนแก่น, ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๕๘.